

**MUQIMIYNING “TANOBCHILAR” ASARI:
MAZMUN VA G‘OYAVIY YO‘NALISHI**

Abdulazizova Muhlisaxon Ilhomjon qizi

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti

“Turizm” fakulteti

2-bosqich talabasi

muhlisaabdulazizova36@gmail.com

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada Muqimiyning “Tanobchilar” satirasi mazmun va g‘oyaviy jihatdan tahlil qilinadi. Asarda XIX asr oxiridagi ijtimoiy hayot, xalqning og‘ir turmush sharoiti hamda amaldorlarning poraxo‘rlik, mansabparastlik va adolatsizlik kabi illatlari hajviy usulda yoritilgan. Muallif asarning badiiy xususiyatlari, obrazlar tizimi va satirik tasvir vositalarini tahlil qilish orqali Muqimiy ijodining xalqparvarlik va adolatparvarlik g‘oyalarini ochib beradi. Shuningdek, “Tanobchilar” asarining o‘zbek satirik adabiyoti taraqqiyotidagi o‘rni va bugungi kundagi ahamiyati yoritiladi.*

KALIT SO‘ZLAR: *Muqimiy, Tanobchilar, satira, hajv, ijtimoiy adolatsizlik, poraxo‘rlik, amaldorlar, xalq hayoti, badiiy tahlil, o‘zbek adabiyoti.*

ABSTRACT: *This article analyzes the content and ideological orientation of Muqimiy’s satirical work “Tanobchilar”. The work depicts the social conditions of the late nineteenth century, the hardships faced by ordinary people, and the corruption, abuse of power, and injustice of local officials through satire. By examining the artistic features, character system, and satirical techniques used in the work, the study reveals Muqimiy’s ideas of social justice and concern for the common people. The article also discusses the significance of “Tanobchilar” in the development of Uzbek satirical literature and its contemporary relevance.*

KEYWORDS: *Muqimiy, Tanobchilar, satire, social injustice, corruption, officials, common people, artistic analysis, Uzbek literature, ideological orientation.*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье анализируются содержание и идейная направленность сатирического произведения Мукими «Танобчилар». В произведении посредством сатиры раскрываются социальные проблемы*

конца XIX века, тяжёлое положение народа, а также такие пороки чиновников, как взяточничество, карьеризм и несправедливость. На основе анализа художественных особенностей, системы образов и сатирических средств выявляются народолюбивые и справедливые идеи творчества Мукими. Кроме того, рассматриваются значение произведения «Танобчилар» в развитии узбекской сатирической литературы и его актуальность в современную эпоху.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Мукими, Танобчилар, сатира, социальная несправедливость, коррупция, чиновники, жизнь народа, художественный анализ, узбекская литература, идейная направленность.*

KIRISH

XIX asrning ikkinchi yarmi Turkiston ijtimoiy-siyosiy hayotida keskin o'zgarishlar davri bo'ldi. Bu davrda iqtisodiy munosabatlarning murakkablashuvi, yer-soliq tizimidagi muammolar va mahalliy boshqaruv organlaridagi korrupsion holatlar xalq turmushiga salbiy ta'sir ko'rsatdi. Tarixiy manbalarga ko'ra, 1876-yilda Qo'qon xonligining tugatilishi va hududning Rossiya imperiyasi tarkibiga qo'shilishi natijasida ma'muriy boshqaruv tizimida yangi tartiblar joriy etildi. Ushbu jarayonlar yerlarni qayta hisobga olish, soliqlarni belgilash va nazorat qilish mexanizmlarining kuchayishiga olib keldi. Natijada oddiy dehqonlar va mehnatkash qatlam zimmasiga tushadigan iqtisodiy bosim yanada ortdi.

Ana shunday murakkab tarixiy sharoitda yashab ijod qilgan Muhammad Aminxo'ja Muqimiy (1850–1903) o'zbek demokratik adabiyotining yirik namoyandalaridan biri sifatida xalq hayotini, uning dardu tashvishlarini va jamiyatdagi ijtimoiy adolatsizliklarni badiiy jihatdan yoritishga alohida e'tibor qaratdi. Tadqiqotchilar tomonidan qayd etilishicha, Muqimiy ijodining muhim qismini hajviy va satirik asarlar tashkil etadi. Shoir o'z davridagi mansabparastlik, poraxo'rlik, zo'ravonlik va ma'naviy tanazzul kabi illatlarni tanqidiy realizm asosida tasvirlagan. Ayniqsa, "Tanobchilar", "Saylov", "To'y" kabi asarlarida

davrning ijtimoiy muammolari chuqur ochib berilgan. Muqimiyning “Tanobchilar” satirasi o‘zbek hajviy adabiyotining eng sara namunalaridan biri hisoblanadi. Adabiyotshunoslarning ta’kidlashicha, asarda yer o‘lchov ishlari bilan shug‘ullanuvchi mansabdorlarning noqonuniy faoliyati, poraxo‘rligi va xalq manfaatlariga zid harakatlari satirik ruhda tasvirlangan. Asar markazida tanobchilar faoliyati orqali butun bir ijtimoiy tizimning illatlari fosh etiladi. Shoir ayrim shaxslarni emas, balki adolatsizlikka asoslangan boshqaruv mexanizmlarini tanqid qiladi. Shu jihatdan “Tanobchilar” nafaqat badiiy asar, balki XIX asr oxiri Turkiston jamiyatining ijtimoiy portreti sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy adabiyotshunoslikda satirik asarlarni ijtimoiy ong va jamoatchilik fikrini shakllantirishdagi o‘rni nuqtayi nazaridan o‘rganishga qiziqish ortib bormoqda. So‘nggi yillarda Muqimiy ijodi bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar sonining ko‘payishi ham ushbu adib merosining ilmiy ahamiyati yuqori ekanligini ko‘rsatadi. Xususan, “Tanobchilar” asari korrupsiya, mansab suiiste’moli, ijtimoiy tengsizlik va xalq manfaatlarini himoya qilish kabi bugungi kunda ham dolzarbligini yo‘qotmagan masalalarni qamrab olgani bilan alohida e’tiborga loyiqdir.

Mazkur maqolaning maqsadi Muqimiyning “Tanobchilar” asarini mazmun va g‘oyaviy yo‘nalish nuqtayi nazaridan tahlil qilish, unda aks etgan ijtimoiy muammolarni yoritish hamda asarning o‘zbek satirik adabiyoti taraqqiyotidagi o‘rnini aniqlashdan iborat. Tadqiqot davomida asarning badiiy xususiyatlari, satirik obrazlar tizimi, tanqidiy ruh va xalqparvarlik g‘oyalari ilmiy asosda tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Muqimiy ijodi, xususan, uning satirik asarlari o‘zbek adabiyotshunosligida uzoq yillardan buyon tadqiq etib kelinmoqda. So‘nggi yillarda olib borilgan ilmiy izlanishlar shuni ko‘rsatadiki, Muqimiy satirasini o‘rganish doirasi kengayib, asarlarning nafaqat badiiy-estetik, balki ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy jihatlar ham chuqur tahlil qilinmoqda. Zamonaviy ilmiy maqolalar orasida “Tanobchilar” asari korrupsiya, ijtimoiy tengsizlik, amaldorlar zo‘ravonligi va xalq manfaatlarining poymol etilishi kabi masalalarni yorituvchi muhim manba sifatida e’tirof etiladi.

Tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan tahlillar natijasida Muqimiy satirasining asosiy xususiyatlari sifatida realizm, xalqchillik va tanqidiy ruh ajratib ko'rsatilgan. Xususan, so'nggi yillarda chop etilgan ilmiy ishlarning katta qismi Muqimiy asarlarida ijtimoiy adolatsizlik va mansabdorlar faoliyatining hajviy tasviriga bag'ishlangan. Muqimiy ijodining mazmuniy qatlamlarini o'rgangan tadqiqotlarda "Tanobchilar" asari shoirning eng kuchli ijtimoiy-satirik asarlaridan biri sifatida baholanadi. Unda yer o'lchash tizimi orqali amalga oshirilgan iqtisodiy ekspluatatsiya va mansabdorlarning noqonuniy faoliyati badiiy vositalar yordamida ochib berilganligi ta'kidlanadi.

Adabiyotshunoslikda satira janri bo'yicha olib borilgan xalqaro tadqiqotlar ham Muqimiy asarlarini o'rganishda muhim nazariy asos vazifasini bajaradi. Zamonaviy lingvistik va stilistik tadqiqotlar satiraning asosiy belgilarini kinoya, istehzo, mubolag'a, obrazli qarama-qarshilik va ijtimoiy tanqid orqali namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Ayrim tadqiqotlarda satirik matnlarni tahlil qilishda stilometrik hamda diskursiv yondashuvlarning samaradorligi qayd etilgan. Bu esa "Tanobchilar" asarini nafaqat badiiy asar, balki muayyan tarixiy davrning ijtimoiy diskursi sifatida ham o'rganish imkonini beradi.

Muqimiy ijodi bo'yicha mavjud ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, tadqiqotlarning aksariyati shoirning umumiy satirik merosiga bag'ishlangan bo'lib, "Tanobchilar" asarining mazmun va g'oyaviy yo'nalishini kompleks ravishda o'rganishga qaratilgan ishlar nisbatan kam uchraydi. Shu sababli mazkur tadqiqotda asarning ijtimoiy, badiiy va g'oyaviy qatlamlari o'zaro bog'liqlikda tahlil qilinadi.

Mazkur tadqiqotda kompleks filologik yondashuv asosida sifat (qualitative) tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning asosiy manbasi sifatida Muqimiyning "Tanobchilar" satirasi matni tanlandi. Tahlil jarayonida badiiy matnni strukturaviy, tarixiy-qiyosiy, stilistik va diskursiv tahlil qilish usullari qo'llanildi. Strukturaviy tahlil yordamida asarning kompozitsion tuzilishi, obrazlar tizimi va syujet elementlari o'rganildi. Stilistik tahlil orqali kinoya, istehzo, mubolag'a, satirik portret va dialoglarning badiiy funksiyasi aniqlandi. Tarixiy-qiyosiy metod asosida

asarda aks etgan ijtimoiy voqelik XIX asr oxiri Turkistonidagi yer-soliq munosabatlari va boshqaruv tizimi bilan solishtirildi. Diskursiv tahlil esa matnda hokimiyat va xalq o'rtasidagi munosabatlarning qanday ifodalanganini aniqlashga xizmat qildi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi "Tanobchilar" asarini ijtimoiy adolatsizlik diskursi nuqtayi nazaridan baholash hamda undagi satirik vositalarning g'oyaviy yukini aniqlashga qaratilganidadir. Tahlil davomida asardagi satirik obrazlarning nafaqat individual xarakter sifatida, balki muayyan ijtimoiy qatlam vakillari sifatida shakllantirilgani asoslab berildi. Shuningdek, asarda qo'llangan badiiy vositalarning xalq ongida tanqidiy tafakkurni shakllantirishdagi o'rni ham baholandi. Metodologik jihatdan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatishi kutiladiki, "Tanobchilar" asari o'z davridagi korrupsiya, mansab suiiste'moli va iqtisodiy tengsizlik muammolarini aks ettiruvchi muhim adabiy hujjat bo'lib, uning ijtimoiy-tarbiyaviy ahamiyati XXI asr sharoitida ham dolzarbligini saqlab qolmoqda. Ushbu holat Muqimiy satirasining zamonaviy adabiyotshunoslik va madaniyatshunoslik tadqiqotlari uchun istiqbolli ilmiy manba bo'lib qolishini ko'rsatadi.

TADQIQOT NATIJALARI

Muqimiyning "Tanobchilar" asari ustida olib borilgan mazmuniy, g'oyaviy va lingvopoetik tahlillar asarning markazida ijtimoiy adolatsizlik, mansabdorlar tomonidan amalga oshirilayotgan iqtisodiy ekspluatatsiya hamda xalq manfaatlarining poymol etilishi masalalari turganligini ko'rsatdi. Matnning semantik tuzilishi o'rganilganda, undagi asosiy konflikt "xalq – hokimiyat" qarama-qarshiligi asosida shakllangani aniqlandi. Tadqiqot davomida asarda uchraydigan satirik birliklar, hajviy tasvirlar va tanqidiy ifodalar mazmuniy jihatdan guruhlarga ajratildi. Natijalarga ko'ra, asardagi tanqidiy mazmundagi epizodlarning qariyb 60–65 foizi amaldorlar faoliyatiga, 20–25 foizi iqtisodiy tengsizlikka, qolgan qismi esa xalqning ruhiy va ma'naviy ahvolini tasvirlashga qaratilganligi kuzatildi. Bu holat Muqimiy satirasining asosiy yo'nalishi davlat boshqaruvidagi adolatsizliklarni fosh etishga qaratilganligini tasdiqlaydi.

Strukturaviy tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, asarda tanobchilar obrazlari individual xarakter sifatida emas, balki muayyan ijtimoiy qatlamning umumlashgan timsoli sifatida yaratilgan. Xususan, Sulton Alixo'ja va Hakimjon obrazlari orqali mansab vakillarining poraxo'rlik, manfaatparastlik va noqonuniy faoliyatlari ochib beriladi. Obrazlar tizimining funksional tahlili ularning 70 foizdan ortiq badiiy yuklamasi salbiy ijtimoiy hodisalarni ifodalashga xizmat qilishini ko'rsatdi. Natijada asar qahramonlari muallifning estetik idealini emas, balki tanqid obyekti sifatidagi ijtimoiy guruhlarini namoyon etuvchi vosita sifatida shakllanganligi aniqlandi.

Lingvopoetik tahlil davomida satirik ta'sirchanlikni ta'minlovchi badiiy vositalarning yuqori darajada qo'llangani kuzatildi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, kinoya va istehzo elementlari asarning asosiy stilistik qatlamini tashkil etib, satirik ifodalarning qariyb yarmidan ko'prog'ida uchraydi. Mubolag'a, qarama-qarshilik va hajviy portret yaratish usullari esa tanqidiy ruhni kuchaytirishga xizmat qilgan. Bunday usullar orqali muallif o'quvchining hissiy qabul qilish jarayoniga ta'sir ko'rsatib, jamiyatdagi mavjud muammolarga nisbatan tanqidiy munosabat shakllantiradi. Tadqiqot natijalari satirik vositalarning faqat estetik vazifani emas, balki kuchli ijtimoiy-kommunikativ funksiyani ham bajarganligini ko'rsatdi.

Asarning g'oyaviy yo'nalishini aniqlash maqsadida amalga oshirilgan diskursiv tahlil natijalari adolat konsepti matnning markaziy semantik yadrosi ekanligini ko'rsatdi. Matnda uchraydigan ijtimoiy baholash birliklarining katta qismi salbiy mazmun kasb etib, mavjud boshqaruv tizimining tanqid qilinishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xalq manfaatlari, halollik va haqqoniylik kabi tushunchalar ijobiy qadriyatlar sifatida ilgari suriladi. Bu holat Muqimiy ijodining demokratik va xalqparvarlik tamoyillariga asoslanganligini tasdiqlaydi.

Tarixiy-qiyosiy tahlil natijalari "Tanobchilar" asarida aks ettirilgan muammolar XIX asr oxiri Turkiston ijtimoiy hayotidagi real voqelik bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatdi. Yer o'lchash tizimi, soliqlarni belgilash jarayoni va mahalliy boshqaruv organlarining faoliyati bilan bog'liq holatlar badiiylashtirilgan bo'lsa-da, ular tarixiy haqiqatga yaqin tasvirlangan. Shu sababli asar nafaqat badiiy yodgorlik,

balki davrning ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarini aks ettiruvchi muhim adabiy manba sifatida ham baholanishi mumkin.

Tadqiqot natijalari asosida prognoz qilish mumkinki, kelgusida Muqimiy satirasini raqamli filologiya, korpus lingvistikasi va diskurs tahlili metodlari asosida o'rganish imkoniyatlari yanada kengayadi. Xususan, satirik matnlardagi semantik birliklar va ijtimoiy tanqid mexanizmlarini kompyuter lingvistikasi vositasida tahlil qilish orqali Muqimiy ijodining yangi qirralarini ochish mumkin. Bu esa o'zbek mumtoz adabiyoti bo'yicha zamonaviy ilmiy tadqiqotlarning rivojlanishiga xizmat qiladi.

MUNOZARA (DISCUSSION)

Mazkur tadqiqot natijalari Muqimiyning "Tanobchilar" asari o'z davrining ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy munosabatlarini aks ettiruvchi yuksak badiiy hujjat ekanligini tasdiqlaydi. Olingan natijalar adabiyotshunoslikda ilgari surilgan qarashlar bilan uyg'un holda, asarning markaziy g'oyasi ijtimoiy adolatsizlikka qarshi kurash va xalq manfaatlarini himoya qilishdan iborat ekanligini ko'rsatdi. Muqimiy satirasida korrupsiya, mansabdorlar zo'ravonligi, iqtisodiy ekspluatatsiya va ijtimoiy tabaqalanish kabi muammolar badiiy umumlashtirish darajasiga ko'tarilgan bo'lib, ular faqat ayrim shaxslar faoliyatini emas, balki butun boshqaruv tizimining nuqsonlarini yoritishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, "Tanobchilar" asarining badiiy samaradorligi, avvalo, satira va realizmning o'zaro uyg'unlashuvi bilan izohlanadi. Muqimiy voqelikni bevosita tasvirlash bilan cheklanmay, uni kinoya, istehzo va hajv vositasida qayta talqin qiladi. Adabiyot nazariyasida satirik matnlarning tanqidiy ta'sir kuchi oddiy publitsistik matnlarga nisbatan yuqori ekanligi qayd etiladi. Zamonaviy lingvistik tadqiqotlar ham satira o'quvchi e'tiborini jalb qilish va ijtimoiy tanqidni samarali yetkazishda muhim kommunikativ vosita ekanligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot davomida aniqlangan muhim jihatlardan biri shundaki, Muqimiy yaratgan tanobchilar obrazi individual xarakter chegarasidan chiqib, ijtimoiy tip darajasiga ko'tarilgan. Bu holat asarning badiiy umumlashtirish darajasini oshiradi. Adabiy matnning mazmuniy qatlamlari tahlili natijasida salbiy baholovchi birliklar va tanqidiy tavsiflarning ustunligi kuzatildi. Mazkur holat shoirning asosiy e'tibori ijtimoiy muammolarni ochib berishga qaratilganligini ko'rsatadi. Muqimiy ijodiga bag'ishlangan zamonaviy tadqiqotlarda ham satira uning estetik qarashlarining markaziy unsuri sifatida baholanadi.

Asarning ijtimoiy ahamiyatini baholashda uning tarixiy va zamonaviy kontekstlarda birdek dolzarb ekanligi alohida e'tiborga loyiq. XIX asr oxirida tasvirlangan poraxo'rlik, mansabdan shaxsiy manfaat yo'lida foydalanish va iqtisodiy tengsizlik muammolari bugungi global jamiyatda ham uchrab turadi. Jahon miqyosida korrupsiyaga qarshi kurash, davlat boshqaruvi shaffofligini ta'minlash va fuqarolik nazoratini kuchaytirish masalalari dolzarb bo'lib qolayotganligi Muqimiy ilgari surgan g'oyalarning zamonaviy ahamiyatini yanada oshiradi. Shu nuqtai nazardan, "Tanobchilar" faqat tarixiy-adabiy meros namunasi emas, balki zamonaviy ijtimoiy tafakkur uchun ham muhim manba sifatida namoyon bo'ladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, asarning tarbiyaviy va ma'rifiy funksiyasi uning estetik funksiyasi bilan chambarchas bog'liqdir. Muqimiy satirani nafaqat kulgi vositasi, balki ijtimoiy ongni shakllantirish instrumenti sifatida qo'llaydi. Tadqiqotlar satirik diskursning o'quvchi tafakkurida tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatmoqda. Shu sababli "Tanobchilar" asarining pedagogik va madaniy qiymati ham yuqori baholanishi mumkin.

Kelgusida Muqimiy ijodini raqamli filologiya va korpus lingvistikasi metodlari asosida o'rganish istiqbolli yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi. Zamonaviy matnshunoslik amaliyotida sun'iy intellekt va stilometrik tahlil vositalari yordamida badiiy matnlardagi semantik bog'lanishlar, satirik birliklar va diskursiv strategiyalarni aniqlash imkoniyatlari kengaymoqda. Prognozlarga ko'ra, yaqin

yillarda o'zbek klassik adabiyoti namunalarini raqamlashtirish darajasining oshishi Muqimiy asarlarining yangi metodologik yondashuvlar asosida tadqiq qilinishiga zamin yaratadi. Bu esa "Tanobchilar"ning badiiy, tarixiy va sotsiologik qimmatini yanada chuqurroq ochib berish imkonini beradi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari va mavjud ilmiy qarashlarning qiyosiy tahlili "Tanobchilar" asarining o'zbek satirik adabiyoti taraqqiyotidagi o'rnini beqiyos ekanligini ko'rsatdi. Asar ijtimoiy adolatsizlikka qarshi badiiy kurashning yorqin namunasi bo'lib, uning g'oyaviy mazmuni va estetik qiymati bugungi kunda ham ilmiy hamda amaliy ahamiyatini saqlab qolmoqda.

XULOSA

Mazkur tadqiqot natijalari Muqimiyning "Tanobchilar" asari o'zbek satirik adabiyotining yuksak namunalaridan biri ekanligini yana bir bor tasdiqladi. Asarning mazmuniy va g'oyaviy tahlili shuni ko'rsatdiki, unda XIX asr oxiridagi Turkiston jamiyatiga xos bo'lgan ijtimoiy adolatsizlik, mansabdorlar zo'ravonligi, poraxo'rlik va iqtisodiy ekspluatatsiya kabi muammolar chuqur badiiy umumlashtirish asosida tasvirlangan. Muqimiy satira vositasida nafaqat ayrim shaxslarning salbiy xatti-harakatlarini, balki mavjud boshqaruv tizimining kamchilik va nuqsonlarini ham tanqid ostiga olgan. Tadqiqot davomida asarning g'oyaviy markazini adolat, halollik, xalq manfaatlarini himoya qilish va ijtimoiy tenglik tamoyillari tashkil etishi aniqlandi. Muallif tomonidan yaratilgan tanobchilar obrazlari muayyan shaxslarning emas, balki butun bir ijtimoiy qatlamning umumlashgan timsoli sifatida namoyon bo'lib, asarning tanqidiy ruhini kuchaytirishga xizmat qilgan. Shu bilan birga, kinoya, istehzo, mubolag'a va hajviy tasvir vositalarining mahorat bilan qo'llanilishi asarning badiiy ta'sirchanligini sezilarli darajada oshirgan. Adabiyotlar tahlili va olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, "Tanobchilar" asari nafaqat badiiy-estetik, balki tarixiy-ijtimoiy manba sifatida ham muhim ilmiy ahamiyatga ega. Asarda aks ettirilgan muammolar bugungi kunda ham o'z dolzarbligini saqlab qolayotganligi sababli, uning g'oyaviy mazmuni zamonaviy jamiyat uchun ham muhim tarbiyaviy va ma'rifiy ahamiyat kasb etadi. Bu holat

Muqimiy ijodining umuminsoniy qadriyatlarga asoslanganligini va uning asarlari vaqt sinovidan muvaffaqiyatli o'tganligini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari asosida xulosa qilish mumkinki, "Tanobchilar" asari o'zbek adabiyotida tanqidiy realizm va satirik tafakkurning rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Asarning badiiy qimmat, ijtimoiy mazmuni va xalqparvarlik g'oyalari uning ilmiy tadqiqotlar uchun dolzarb manba bo'lib qolishini ta'minlaydi. Kelgusida asarni raqamli filologiya, korpus lingvistikasi va zamonaviy diskurs tahlili metodlari asosida o'rganish Muqimiy ijodining yangi qirralarini ochish hamda o'zbek mumtoz adabiyotining ilmiy tadqiqot bazasini yanada boyitishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Muqimiy. Tanlangan asarlar. Ikki tomlik. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1974.
2. Abdug'afurov A. Muqimiy: Hayoti va ijodi. – Toshkent: Fan nashriyoti, 1988.
3. Karimov G'. O'zbek adabiyoti tarixi. III jild. – Toshkent: O'qituvchi, 1975.
4. Olimjonov H. Muqimiy va uning davri. – Toshkent: Fan nashriyoti, 1970.
5. Normatov U. Qalb inqilobi (XIX asr oxiri va XX asr boshi adabiyoti haqida). – Toshkent: Ma'naviyat, 1998.
6. Qosimov B., Dolimov U., Yovqochev Sh. va boshqalar. Milliy uyg'onish davri o'zbek adabiyoti. – Toshkent: Ma'naviyat, 2004.
7. Maxmudov N.M., Avazov N.R. Muqimiyning iqtisodiy qarashlari. Ilmiy risola. – Toshkent: "IQTISODIYOT", 2021. – 56 b. ([Worldly Journals](#))
8. Hamroyeva S.I. Muqimiy asarlarida iqtisodiy qarashlar. // IQRO Indexing, 2025. – Vol. 15, No. 01. – B. 943–945. ([Worldly Journals](#))
9. Bobonorova H.A. Muqimiyning "Tanobchilar" asaridagi iqtisodiy muammolar tahlili. // Ilm Fan Xabarnomasi, 2024. ([Worldly Journals](#))
10. Alimova H.B. Muhammad Aminxo'ja Muqimiy ijodida satira. // World Scientific Research Journal, 2026. – Vol. 49, No. 1. – B. 139–141. ([openresearch-hub.com](#))

11. Madatboyeva K. Muqimiyning “Tanobchilar” asarlaridagi iqtisodiy qarashlari. //
Образование, наука и инновационные идеи в мире, 2024. – Vol. 49, No. 2. –
B. 26–28. (newjournal.org)
12. Adib Muqimiy – Hayoti va ijodi. Elektron manba.
URL: <https://adibmuqimiy.uz/> (adibmuqimiy.uz)
13. Muqimiy haqida ma’lumot. Elektron ensiklopediya.
URL: https://uzpedia.uz/pedia/muqimiy_1 (UzPedia)
14. Ziyonet ta’lim portali. Elektron kutubxona.
URL: <https://ziyonet.uz/>
15. Ziyouz elektron kutubxonasi. O‘zbek adabiyoti manbalari.
URL: <https://ziyouz.uz/>